

TOELICHTING bij het besluit tot aanwijzing van het beschermde dorpsgezicht ex artikel 20 van de Monumentenwet "MALLEMSE MOLEN" gemeente Eibergen.

Het beschermde dorpsgezicht omvat het op de bijgevoegde kaart (Rijksdienst voor de Monumentenzorg, tekening nr. 094) door een stippellijn omgrensde gebied.

De curtis Mallande, de hof te Mallem, wordt voor het eerst vermeld in het jaar 1183. De heerlijkheid Mallem (of Mallum) omvatte behalve deze hof, waar de marke vergaderingen (holtings) van de buurtschap werden gehouden, een groot aantal hoeven en landerijen, alsmede de Mallemsse molen. Dit was een korenmolen, waar de boeren van Eibergen en omgeving verplicht waren hun koren te laten malen. In de 17de eeuw was hier tevens een papiermolen gevestigd; later werd deze vervangen door een oliemolen, welke op de linkeroever van de Berkel, recht tegenover de korenmolen stond. In 1746 brandde de korenmolen geheel af; twee jaar later verrees op dezelfde plaats een nieuwe, met vier schepraderen uitgeruste, molen, welke heden ten dage nog bestaat, zij het met één scheprad. Kort na de herbouw van de korenmolen brandde de oliemolen af, doch ook deze werd - in 1755 - herbouwd. De heerlijkheid Mallem werd in 1895 verkocht, en bij die gelegenheid kwamen beide molens in handen van het Waterschap van Berkel. Wegens de afnemende vraag naar lijn- en raapolie was er voor de oliemolen op den duur geen werk meer; hij werd in 1917 afgebroken. De korenmolen heeft nog tot 1943 dienst gedaan en werd in de jaren 1948-49 gerestaureerd. Hij is eigendom van een Stichting, die het behoud ten doel heeft.

In 1752 was de hof te Mallem al zo vervallen, dat zij niet meer gebruikt kon worden voor de marke vergaderingen; vermoedelijk is het huis kort daarna gesloopt. De vergaderplaats werd van de hof naar de Mallemsse molen verplaatst. Een jaar later, in 1753, werd bij de molen een nieuw muldershuis gebouwd, wellicht in verband met de genoemde holtings. Ook dit muldershuis werd in de jaren 1948-49 gerestaureerd

De groepering, van de Mallemsse molen, het voormalige muldershuis en nabijgelegen schuur, vormt met zijn directe omgeving een beeld van bijzondere schoonheid. De zuidwaartse verlegging van de Berkel op deze plaats moet uit cultuur-historisch oogpunt worden betreurd. Gelukkig is er door middel van een inlaatleiding, welke bij de nieuwe stuw is aangesloten op de Berkel, voor gezorgd, dat het oude gedeelte, waaraan de molen is gelegen, niet droog is komen te staan.

Wellicht ten overvloede zij vermeld, dat de bescherming geen bevroezing van de huidige situatie beoogt, doch slechts ten doel heeft zodanige stedenbouwkundige maatregelen te treffen, dat de in het onderhavige gebied gelegen historische elementen zoveel mogelijk in waarde worden gelaten.